

Š i f r a k a n d i d a t a :

Državni izpitni center

P 1 0 2 A 1 0 1 1 1

JESENSKI IZPITNI ROK

SLOVENŠČINA

Izpitna pola 1

Razčlemba neumetnostnega besedila

Sreda, 25. avgust 2010 / 60 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:

Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.

Kandidat dobi ocenjevalni obrazec.

Priloga z neumetnostnim besedilom je na perforiranem listu, ki ga kandidat pazljivo iztrga.

POKLICNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začinjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite oziroma vpišite svojo šifro v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalni obrazec.

Izpitna pola vsebuje 25 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom in jih vpisujte v izpitno polo v za to predvideni prostor. Pišite čitljivo, vendar ne samo z velikimi tiskanimi črkami. Pri nalogah izbirnega tipa izberite samo eno rešitev, če v navodilu ni določeno drugače. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev napišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z nič (0) točkami. Pazite na slovnično in pravopisno pravilnost odgovorov.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 12 strani, od tega 2 prazni.

Spomini, shranjeni v steklu

Besedilo: Valentina Varl

Fotografija: Tomaž Lauko

Ko se danes sprehajamo po Pohorju, moramo nagovoriti domačine, če želimo kaj izvedeti o nekoč cvetoči dejavnosti steklarstva na Pohorju. Prve steklarske delavnice so nastale v 17. stoletju, doživele razcvet v drugi tretjini 19. stoletja in v drugi polovici 19. stoletja postopoma začele propadati. Za njimi se je izbrisala vsaka sled. A slava pohorskega stekla ni bila pozabljena ...

Prva glažuta, ki je izkoriščala les in kremenčev pesek pohorskih gozdov, je bila postavljena pod okriljem Žičke kartuzije. Sledilo ji je najmanj petnajst steklarn, ki so v 19. stoletju prerasle v polindustrializirane obrate z velikim številom zaposlenih.

Ob koncu 17. stoletja in v 18. stoletju so steklarski strokovnjaki prihajali v naše kraje s Češkega in iz Nemčije. Za glažarje, kakor so imenovali steklarje, je bilo značilno, da so se selili za delom od steklarne do steklarne. Ko je ena zaradi pomanjkanja lesa ali nerentabilnosti ustavila obratovanje, so se njeni delavci z družinami preselili v drugo steklaro. Zaradi zaprtosti in narodnostne raznolikosti tovrstnih skupnosti so prebivalci steklarskih naselbin med seboj govorili svojevrsten jezik – mešanico slovenščine, hrvaščine, češčine, nemščine in italijanščine.

Delo steklarjev je bilo naporno, saj so delali tudi ponoči, a vendarle zelo cenjeno. V steklarskih vrstah zasledimo tudi ženske, ki so pihale ali krasile steklo, skupaj z otroki pa so ga zavijale v slamo. Pohorska steklaro Langersvald je leta 1857 zaposlovala 150 oseb, od tega 80 moških, 30 žensk in 40 otrok, mlajših od 14 let. Ti so se učili pisanja, branja in računstva, sočasno pa so se priučili katerega od poklicev, ki so ga lahko opravljali v steklarni.

Pohorskega stekla se je kmalu oprijel pečat masivnosti in očarljive preprostosti, kljub temu

da je bila večina steklenih izdelkov v prvi polovici 19. stoletja bogato okrašena, saj so jih brusili, gravirali in poslikavali. Izdelovali so naravno obarvano, razbarvano in intenzivno obarvano votlo steklo ter steklo za šipe.

V drugi polovici 19. stoletja je steklarstvo na Pohorju zaradi visokih cen lesa in velike konkurence na trgu močno nazadovalo. Umetniško dovršenost in visoko kvaliteto preteklega obdobja je zamenjala množična serijska proizvodnja. Edina pohorska steklaro, ki je delovala še do leta 1909, je bila steklaro v Josipdolu. A čeprav je od njenega propada minilo že skoraj sto let, domačini svojo dediščino ohranjajo živo, o čemer pričajo številne prireditve, muzejska zbirka ter rekonstrukcija steklarske peči in lesene vodne drče.

Čutara iz pohorske steklarne, ki jo danes hranijo v zbirki stekla Pokrajinskega muzeja Maribor.

(Prirejeno po: Gea, oktober 2006.)

Prazna stran

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. Na črte napišite manjkajoče podatke o izhodiščnem besedilu.

Naslov izhodiščnega besedila: _____

Avtor/-ica (ime in priimek): _____

Ime revije: _____

Naslov rubrike: _____

Čas objave izhodiščnega besedila: _____

(2 točki)

2. Obkrožite DA, če je trditev v skladu z izhodiščnim besedilom, ali NE, če ni.

Steklarstvo na Pohorju je še danes živo. DA NE

Delo steklarjev je bilo nekdaj zelo cenjeno. DA NE

Steklarji so med seboj govorili poseben jezik, sestavljen iz petih jezikov. DA NE

Pohorsko steklo je bilo znano po masivnosti in preprostosti. DA NE

Domačini se neradi spominjajo steklarske dejavnosti. DA NE

(2 točki)

3. Dopolnite povedi, tako da na podlagi izhodiščnega besedila na črte vpišete manjkajoče podatke.

Steklarske delavnice na Pohorju so delovale od _____ stoletja do začetka _____

stoletja. Bilo jih je vsaj _____. Steklarji so prihajali k nam tudi iz tujine, in sicer so bili po rodu

predvsem _____ in _____. V pohorski steklarni Langersvald je

bilo v sredini _____ stoletja zaposlenih _____ ljudi. Steklarstvo na Pohorju je zaradi

visokih cen lesa in velike konkurence na trgu počasi zamrlo, najdlje je delovala steklarna v

_____.

(4 točke)

4. Na črte napišite tri (3) opravila žensk v steklarnah.

_____
_____
_____

(2 točki)

5. V katerem od naštetih treh krajev si ne moremo ogledati muzejske zbirke pohorskega stekla?

Muzejske zbirke pohorskega stekla si ne moremo ogledati v

- a) Žički kartuziji.
- b) Josipdolu.
- c) Mariboru.

(1 točka)

6. V dvostavčni povedi razložite, kdo so bili glažarji.

(3 točke)

7. Oglejte si fotografijo ob izhodiščnem besedilu in podčrtajte pravilen odgovor ob vsaki poševnici.

Fotografija ob besedilu je besedna/nebesedna prvina. Dodana je kot ponazorilo besednega sporočila/oglasna fotografija za steklarski izdelek.

(1 točka)

8. Kaj izraža naslov besedila?

Naslov besedila izraža, da

- a) so steklarji spomine kupcev vgravirali v steklarske izdelke.
- b) so kupci v izdelkih steklarjev hranili svoje spomine.
- c) je steklarska dejavnost danes le še spomin.

(1 točka)

9. Napišite temo izhodiščnega besedila.

(2 točki)

10. Odstavka iz izhodiščnega besedila povežite z ustreznima podtemama, tako da na črtico pred vsakim odstavkom napišete ustrezno črko.

_____ 3. odstavek

_____ 4. (predzadnji) odstavek

a) Lastnosti pohorskega stekla

b) Zgodovina glažutarstva

c) Delo steklarjev

č) Prva steklarna

(1 točka)

11. Izpolnite preglednico, tako da s križcem (X) označite, kateri način razvijanja teme je v navedenih odstavkih prevladujoč.

Odstavek	Način razvijanja teme	
	Opisovanje	Pripovedovanje
Predzadnji (4.)		
Zadnji (5.)		

(1 točka)

12. V katero vrsto besedil spada izhodiščno besedilo? V vsaki dvojici besed podčrtajte pravilno rešitev.

Izhodiščno besedilo je

zapisano	govorjeno
enogovorno	dvogovorno
subjektivno	objektivno
prikazovalno	povezovalno

(2 točki)

13. Kateri besedilni vrsti pripada izhodiščno besedilo?

Izhodiščno besedilo je

- a) poljudnoznanstveni članek.
- b) reportaža.
- c) potopis.
- č) poročilo.

(1 točka)

14. Prečrtajte besedo, ki ne spada v isto besedno družino. Na črto napišite koren, ki je skupen ostalim besedam.

steklar, steklarna, steklarstvo, steklina, steklenica, zastekljen

Koren besed: _____

(2 točki)

15. Besedno zvezo pretvorite v enobesedno poimenovanje. Novo besedo napišite na črto.

slikar na steklo _____

(1 točka)

16. Na črtico pred posamezno prevzeto besedo napišite številko, ki označuje ustrezno sopomensko domačo besedo/besedno zvezo.

_____ glažuta	1 samostan
_____ kvaliteta	2 obnovitev
_____ rekonstrukcija	3 pihanje stekla
_____ proizvod	4 preprosta steklarna
_____ graviranje	5 vrezovanje
	6 kakovost
	7 izdelek

(3 točke)

17. Preberite slovarski sestavek in rešite naloge.

dédiščina -e ž (ē) **1.** *premoženje, dobljeno po umrlem:* dobiti, zapustiti dediščino; bogata dediščina; dediščina po materi; pravica do dediščine; davek na dediščino **2.** *kar je prevzeto iz preteklosti:* kulturna dediščina; duhovna dediščina preteklosti / rešiti se kolonialne dediščine

- A Obkrožite DA, če je posamezna trditev pravilna, ali NE, če je napačna.

Slovarski sestavek je iz SSKJ.	DA	NE
Beseda <i>dediščina</i> je večpomenka.	DA	NE
Beseda <i>dediščina</i> je v slovarskem sestavku slogovno zaznamovana.	DA	NE
V slovarskem sestavku gesla <i>dediščina</i> je frazeološko gnezdo.	DA	NE
V slovarskem sestavku gesla <i>dediščina</i> je terminološko gnezdo.	DA	NE

- B Katera pomenska razlaga ustreza besedi *dediščina* v povedi *A čeprav je od njenega propada minilo že skoraj 100 let, domačini svojo dediščino ohranjajo živo?* Obkrožite ustrezen odgovor ob poševnici.

1. / 2.

- C Iz ponazarjalnega gradiva v slovarskem sestavku izpišite samostalniško besedno zvezo z vrstnim pridevnikom.

_____

(4 točke)

18. Preberite poved in poimenujte podčrtani stavčni člen.

V drugi polovici 19. stoletja je steklarstvo na Pohorju zaradi visokih cen lesa in velike konkurence na trgu močno nazadovalo.

Podčrtani stavčni člen je _____.
(1 točka)

19. Dvostavčno poved strnite v enostavčno.

Za glažarje je bilo značilno, da so se selili za delom od steklarne do steklarne.

_____
_____
(2 točki)

20. V preglednici označite s križcem (X), ali je posamezna poved enostavčna, priredno zložena ali podredno zložena.

Poved	Enostavčna	Večstavčna	
		Priredno zložena	Podredno zložena
<i>Ko se danes sprehajamo po Pohorju, moramo nagovoriti domačine, če želimo kaj izvedeti o nekoč cvetoči dejavnosti steklarstva na Pohorju.</i>			
<i>Za steklarnami se je izbrisala vsaka sled, a slava pohorskega stekla ni bila pozabljena.</i>			
<i>Umetniško dovršenost in visoko kvaliteto preteklega obdobja je zamenjala množična serijska proizvodnja.</i>			
<i>Izdelovali so naravno obarvano, razbarvano in intenzivno obarvano votlo steklo ter steklo za šipe.</i>			

(3 točke)

21. Preberite poved. Ugotovite, katera od naštetih povedi se nanjo najustrezneje navezuje, in obkrožite črko pred njo. Svoj odgovor utemeljite v povedi.

Domačini Josipdola ohranjajo svojo dediščino.

- Številne prireditve pričajo o ohranjanju dediščine.
- O ohranjanju dediščine pričajo številne prireditve.
- O tem pričajo številne prireditve.

Utemeljitev:

_____
_____
(3 točke)

22. V desnem stolpcu v tabeli s križcem (X) označite, kateri glas je zapisan s podčrtano črko l v besedah v levem stolpcu.

Beseda	Izgovor črke l	
	u	l
prebiva <u>l</u> ci		
izde <u>l</u> kov		
po <u>l</u> industrializiran		

(1 točka)

23. Podčrtajte pravilen zapis besede ob poševnici v prvi povedi. Svojo odločitev utemeljite, tako da v drugi povedi podčrtate ustrezno rešitev ob vsaki poševnici.

Med vožnjo po Dolenjski smo se ustavili v opuščnem naselju glažula/Glažula v občini Loški Potok. Glažula je zapisana z malo/veliko začetnico, ker je to občno ime/zemljepisno lastno ime.

(2 točki)

24. Pravopisno uredite spodnje besedilo. Številka v okvirčku pomeni število napak v posamezni vrstici.

- Žička kartuzija je ime kartuzijanskega samostana v bližini žič pri slovenskih konjicah.
- Nastala je v letih 1155–1165. Znana je potem, da je v njej delovala najstarejša lekarna
- na slovenskem. Po več kot šeststo letih je cesar jožef II. leta 1782 z dekretom ukinit
- delovanje samostana zato je redovno življenje v njem zamrlo.

(3 točke)

25. Napišite **uradno prošnjo**.

Zamislite si, da ste Aljaž/Tadeja Klemenčič, predsednik/predsednica 3. b-razreda na Steklarski šoli Rogaška Slatina (Steklarska ul. 1, 3250 Rogaška Slatina). S sošolci bi si radi ogledali muzejsko zbirko v kulturnem domu v Josipdolu. Napišite uradno prošnjo ge. Brigiti Rajšter iz Koroškega pokrajinskega muzeja (Glavni trg 24, 2380 Slovenj Gradec) za organizirani vodeni ogled v petek, 24. junija 2009, ob 10. uri. V njej omenite, kaj bi si radi ogledali in zakaj. Manjkajoče podatke si izmislite. Jedrni del vašega besedila naj obsega približno 100 besed. Pišite na naslednjo stran.

(12 točk)

Prazna stran